

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Välfärdsutredningens delbetänkande Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78)

Svenska kyrkan har tagit del av delbetänkandet Ordning och reda i välfärden (SOU 2016:78). Nedan lämnar Svenska kyrkan synpunkter på förslaget.

Tillsammans med andra samhällsaktörer tar Svenska kyrkan ett delat ansvar för samhällsutvecklingen och bidrar till välfärden. Kristen tro levs i världen och förpliktigar till ett engagemang för människor och deras livsvillkor. Utifrån kristen människosyn och i medvetenhet om ansvaret för skapelsen vill Svenska kyrkan bidra till en såväl ekologiskt som en socialt och ekonomiskt hållbar samhällsutveckling. Kyrkans insatser kompletterar och utgör även ibland alternativ till det offentliga utifrån de förutsättningar och det uppdrag som är kyrkans. I Svenska kyrkans uppdrag ingår även att använda sin röst och påverka beslutsfattare om människor far illa och stängs ute från arbetsmarknad och social trygghet.

Genom sitt diakonala arbete bidrar Svenska kyrkans församlingar till samhällets samlade välfärd avseende både materiella och icke-materiella värden. I dagsläget finns exempelvis ett hundratal förskolor i enskild regi, som drivs av Svenska kyrkan som huvudman och finansieras av offentliga medel. Åtta av tio församlingar i Svenska kyrkan arbetar aktivt i mötet med flyktingar och nyanlända och bidrar med betydande insatser för att bidra till nyanländas integration i det svenska samhället. I verksamheter som är inriktade på att skapa gemenskap, att främja andlig och existentiell hälsa och att möjliggöra ideellt engagemang kompletterar kyrkan med viktiga mervärden.

Svenska kyrkans yttrande fokuserar på de delar av utredningen som handlar om idéburna organisationers möjlighet att stärka sitt aktörskap i välfärden.

SVENSKA KYRKANS YTTRANDE

- Svenska kyrkan stödjer betänkandets slutsats att det finns ett behov av att säkerställa att offentliga medel används till det de är avsedda för och att välfärden ska präglas av socialt ansvarstagande, kvalitet och mångfald.
- Svenska kyrkan anser att det är olyckligt att analysen av hur olika kvalitetsmått kan användas vid t.ex. upphandling och uppföljning av välfärdstjänster inte föreligger som underlag då detta vore ett nödvändigt underlag för att kunna ta ställning till komplexiteten i frågan om vinstuttag i välfärden.

- Svenska kyrkan välkomnar att delbetänkandet tydligt uttalar en strävan efter att förbättra förutsättningarna för idéburna organisationer att med sina specifika förutsättningar bidra till samhällets välfärd.
- Förslagen att förbättra kapitalförsörjning för idéburna aktörer välkomnas, framförallt Tillväxtverkets uppdrag att göra en översyn av regelverk, bidra med information, rådgivning och stöd samt andra åtgärder.
- Svenska kyrkan anser att verksamheter som regleras under SoL, LSS, skollagen, hälso- och sjukvårdslagen samt kommunallagen ska tillståndsprövas. Brukare och elever kan befinna sig i sårbara situationer. Dock anser Svenska kyrkan att en sådan tillståndsprövning behöver anpassas till de idéburna aktörernas associationsformer och särdrag. Tillståndsprövningen bör också genomföras utan att det medför försvårande byråkrati.
- Svenska kyrkan välkomnar en prövning för att förhindra oseriösa aktörer inom välfärdssektorn.
- Svenska kyrkan välkomnar förslaget att bättre ta tillvara det EU-rättsliga utrymme som finns för att skapa ett mer flexibelt regelverk för upphandling av välfärdstjänster genom att upphandlingar under tröskelvärde undantas nya LOU. Även den utökade användningen av sociala kriterier vid upphandling välkomnas med syftet att bättre tillvarata de mervärden som idéburna organisationer bidrar med.
- Svenska kyrkan bejakar resonemanget om att klassificera LOV som ett auktorisationssystem, vilket innebär att valfrihetssystem inte behöver anpassas till det upphandlingsrättsliga regelverket. Även betänkandets bedömning att det under vissa förutsättningar är rättsligt möjligt att reservera ett valfrihetssystem för idéburna aktörer är intressant.
- Svenska kyrkan välkomnar utredningens bedömning att IOP är en samverkansform som inte omfattas av upphandlingsrätten, samt att de unika kvaliteter som IOP bidrar med bättre bör tillvaratas.

SKÅL FÖR YTTRANDET

Svenska kyrkans församlingar är i dagsläget i mycket begränsad omfattning utförare av välfärdsuppdrag med offentlig finansiering. Församlingarna bidrar däremot väsentligt till den samlade svenska välfärden genom församlingsdiakonin, som i huvudsak bekostas av egna medel. Exempel på insatser är att Svenska kyrkan engagerar ideella krafter och församlingars självvårdande arbete för människor i sorg och för olika krissituationer, där både individuella stödinsatser och gemenskapsfrämjande omsorgsverksamheter fyller en viktig funktion. Även genom gudstjänstliv och barn- och ungdomsverksamhet bidrar församlingarna till insatser i samhället, bl.a. genom att förmedla värderingar som värnar om ett medmänskligt och solidariskt samhälle. Med förankring i sitt diakonala grunduppdrag har Svenska kyrkan potential att ytterligare utveckla rollen som utförare av offentligt finansierade välfärdstjänster om rätt förutsättningar ges. Svenska kyrkan vill bidra till en välfärd som präglas av socialt ansvarstagande, kvalitet och mångfald och välkomnar att arbete inleds med att införa ett enklare och mer flexibelt regelverk där de idéburna organisationernas bidrag till välfärden bättre kan tas till vara.

Svenska kyrkan menar att tillit är en grundsten i samhällsutvecklingen och måste vårdas av alla parter i ett samhällssystem. Det är väsentligt att det finns en grundläggande tillit till olika samhällsaktörers goda intentioner att verka för varje människas bästa. Det gäller såväl tilltron till att välfärdssystemen på ett tillfredställande sätt bidrar till att kompensera behov hos människor som befinner sig i utsatta situationer som viljan hos var och en att bidra till ett solidariskt finansierat välfärdssystem. Det är därför att yttersta vikt att offentliga medel, som är destinerade till att bidra till de gemensamma välfärdssystemen används för detta syfte.

Svenska kyrkan välkomnar en prövning för att förhindra oseriösa aktörer inom välfärdssektorn. Dock vill Svenska kyrkan påpeka vikten av att prövningen tar hänsyn till att ägar- och ledningsförhållandet i

en församling inte kan likställas med VD och ledning i ett aktiebolag. Det är otydligt i betänkandets skrivningar vem eller vilka personer som anses ha väsentligt inflytande över verksamheten i en församling eller i idéburna verksamheter i stort. Svenska kyrkan anser att detta bör klargöras ytterligare i dialog med idéburna aktörer.

Svenska kyrkan ställer sig bakom delbetänkandets resonemang om att välfärdsmarknaden har specifika särdrag och inte är en "vanlig marknad". Välfärdstjänster karakteriseras av mångdimensionella kvaliteter, som både är svåra att beskriva och definiera i krav-specifikationer och att i efterhand utvärdera huruvida efterfrågad kvalitet uppnåtts. Ofta befinner sig den enskilda människan, som är i behov av tjänsten i ett utsatt läge och har inte sällan själv svårt att bedöma tjänstens kvalitet. Det är ofta andra variabler såsom kontinuitet i tjänsterelationen och lokal närhet som får styra valet framför uppvisad kvalitet.

De idéburna organisationerna arbetar oftast utifrån en specifik värdegrund, som adderar ett mervärde i utförandet av välfärdstjänsten. Detta mervärde kan vara svårt att definiera, kostnadsberäkna och utvärdera för en beställare. De idéburna organisationernas mervärden och särart bidrar till att säkerställa mångfalden och valfriheten när det gäller utbudet av välfärdsinsatser och kunskapen hos offentliga aktörer om den idéburna sektorns bidrag till samhällsutveckling behöver förstärkas. De idéburna organisationernas välfärdsinsatser kännetecknas också av att de ofta är knutna till en specifik plats och bygger på god lokal- kännedom, som i sig ger förutsättningar för socialt innovativa insatser och erbjuder kontinuitet i genomförandet av välfärdstjänsterna.

Svenska kyrkan välkomnar delbetänkandets skrivningar om att skapa bättre förutsättningar för ett mer flexibelt upphandlingsförfarande samt behovet att utveckla alternativa sätt att anförtro idéburna organisationer uppdrag i välfärden. Behovet av kunskapshöjande informationsinsatser gentemot kommuner och landsting är centralt. Här vill Svenska kyrkan betona vikten av att ta hänsyn till församlingarnas diakonala arbete. Svenska kyrkans infrastruktur och arbete på lokal och regional nivå kan erbjuda en speciell resurs i betänkandets uppdrag till Upphandlingsmyndigheten, MUCF och SKL.

Svenska kyrkan stödjer betänkandets förslag om att ta tillvara på EU-rättens utrymme för att skapa ett mer flexibelt regelverk för upphandlingar av välfärdstjänster (17.1) samt förslaget om att dessa ska regleras i ett specifikt kapitel inom ramen för de grundläggande principerna (17.2.1). Däremot vill Svenska kyrkan vara vaksam på hur den upphandlande myndigheten tillämpar utvärdering av kontrakt utifrån "det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet" (17.2.4) och skulle föredra om det ekonomiskt mest fördelaktiga vägs samman med kvalitetskriterier och sociala hänsyn.

Svenska kyrkan välkomnar förslaget om att Upphandlingsmyndigheten och MUCF får i uppdrag att utarbeta en vägledning för hur IOP kan användas när det offentliga samverkar med idéburen sektor. Framtagandet behöver ske i nära samverkan med idéburen sektor och även inkludera trossamfund som Svenska kyrkan. Svenska kyrkan menar också att utöver framtagandet av en vägledning behöver kontinuerlig aktiv rådgivning kunna ges till kommuner och landsting för att underlätta för det offentliga att göra bedömningen under vilka omständigheter IOP kan vara en lämplig samverkansform.

Svenska kyrkan ser med förväntan fram emot hur kunskapen om och användandet av konceptet IOP kan utvecklas ytterligare i syfte att utveckla nya lösningar och samarbetsformer för att möta sociala utmaningar. De insatser som ideella aktörer utför i samverkan med det offentliga inom ramen för ett IOP får dock inte utformas på ett sådant sätt att ett offentligt ansvar överförs till den idéburna sektorn ibland också för en billigare kostnad. IOP får inte bidra till en förskjutning i ansvar, utan ska fylla en tydlig kompletterande funktion, kanske för att utveckla nya metoder som möjliggör social innovation. Om det finns en oklarhet om gränsdragningen eller om vem som är ansvarig för en viss uppgift så ska det utredas först, innan ett IOP ingås.

Uppsala den 8/2 - 2017
På kyrkostyrelsens vägnar

+ Antje Jackelén
Antje Jackelén
Ärkebiskop, ordförande

Lisa-Gun Bernerstedt
Avdelningschef